

‘Verbindende luis in de pels’

Ruud Zanders kersverse lector
‘Gezonde Pluimveehouderij’

„De maatschappij houdt de pluimveesector terecht een spiegel voor. Een gezonde pluimveehouderij moet goed zijn voor boer, burger én beestje.” Aan het woord is Ruud Zanders, lector ‘Gezonde Pluimveehouderij’ aan de Christelijke Agrarische Hogeschool Vilentum in Dronten. Tevens is hij in die rol aangesloten bij het Poultry Expertise Centre in Barneveld.

Edward Doelman

Ruim een maand geleden vond de inauguratie van Zanders plaats. „De inauguratie is het officiële moment, waarbij je als lector een openbare rede houdt en je ambt aanvaardt. Zo wordt het in elk geval geformuleerd.” Zanders kan een glimlach niet onderdrukken. „Het is mij allemaal veel te officieel. Het klopt dat ik nu een taak als onderzoeker heb, maar ik ben meer van de praktijk, van het ondernemen. Ik had tot een paar jaar geleden ook niet gedacht dat ik dit vak in zou rollen.” Zanders groeide op tussen de kippen. „Ons pap had een kippenboerderij”, vertelt de Noord-Limburger, die studeerde aan de Wageningen Universiteit. Na afronding van zijn studie werd hij vanaf 1998 ondernemer, waarna hij uiteindelijk bij Vencomatic terecht kwam. Zanders had een groot aandeel in de ontwikkeling en inrichting van moderne pluimveehuisvesting. Zo ontwikkelde hij mede de Rondeelstal en de Rondeleieren. „Luisteren naar wat de maatschappij tegen onze sector zegt is niet gemakkelijk, maar als toonaangevend land hebben we een verantwoordelijkheid, ook op het gebied van dierenwelzijn en milieu. De Nederlandse pluimveehouderij kan wereldwijd het voortouw nemen, innoveren, nieuwe concepten bedenken en die elders in de wereld weer stimuleren. Zo kijk ik er tegenaan.”

MOEDIG PROFIEL BARNEVELD Zo'n twee jaar geleden kregen de plannen voor het Poultry Expertise Centre (PEC) vorm. Het PEC is een samenwerkingsverband van bedrijven, overheid en kennisinstellingen die werkzaam zijn in of betrokken zijn bij de pluimveesector. De gemeente Barneveld is een van de initiatiefnemers, net als de Aeres Groep. Het Groenhorst College, PTC+ en de Christelijke Agrarische Hogeschool Vilentum in Dronten zijn onderdeel van deze organisatie. „Barneveld is de enige gemeente die zich naar buiten profileert met de kip en het ei. Dat vind ik mooi en moedig tegelijk.” Over de rol van burgemeester Asje van Dijk is Zanders eveneens uitgesproken: „Hij is een van de weinige overheidsdienaars met hart voor de pluimveesector. Bovendien straalt en draagt hij dat ook met verve uit. Daar heb ik

bewondering voor.” Zanders doelt op het maatschappelijke vergrootglas waar de sector onder ligt. Als eerste lector in het hoger onderwijs sinds 1984, zijn er genoeg thema's waar Zanders zich in zou kunnen verdiepen. Ongeveer anderhalf jaar geleden begon hij met zijn lectoraat. Maar hoe bepaal je waar je onderzoek zich op richt? „Tja, als nieuwkomer in het onderwijs moet je eerst veel kennismaken. Je moet weten hoe een curriculum van studenten eruit ziet, welke wensen leven bij het bedrijfsleven en welke waarde je kunt toevoegen. Het was dus een kwestie van veel praten en luisteren.”

”
Het lijkt als veel praten, weinig wol

Volgens Zanders is het dus een kwestie van 'eerst zaaien en pas later oogsten'. „Het lijkt als veel praten, weinig wol. Dat dacht ik in elk geval op sommige momenten, ook omdat ik uit het bedrijfsleven kom. Het onderwijs is voor buitenstaanders dan een heel andere wereld. Maar ik ben erachter gekomen dat veel praten ook heel zinvol kan zijn.” Uiteindelijk stippelde hij een lijn uit, die de

komende jaren leidraad moet zijn voor het lectoraat. „Ik heb mij de afgelopen tijd in de sector verdiept, met name in de achtergronden van het pluimvee, het onderwijs en de betekenis voor de maatschappij. Dat kunnen we vervolgens als vertrekpunt nemen voor de toekomst, waarin ruimte moet zijn voor gezonde pluimveebedrijven.” Dat woord 'gezond' kan wat Zanders betreft in meerdere opzichten opgevat worden. „Het gaat niet alleen om gezonde dieren, maar ook om gezonde omgevingen. Een pluimveehouder moet duurzaam kunnen produceren, zowel sociaal, ecologisch als economisch. Vitale bedrijven zijn essentieel, een pluimveehouder moet een gezond bedrijf kunnen runnen. Daarom denk ik ook dat het goed is dat we nadenken over het ontwikkelen van andere bedrijfsconcepten. Het Rondelelel dat Vencomatic destijds in de markt heeft gezet, is daar ook een geslaagd voorbeeld van.”

ARMOEDE VERDWIJNT In zijn studie naar de historie van de pluimveesector stuitte Zanders op diverse feiten. De schaalvergroting trok zich in 1960 in gang. „De intensieve veehouderij is heel efficiënt omgegaan met de ruimte. Door te focussen op het beperken van kosten werden de financiële resultaten in de jaren zestig en zeventig steeds beter. De legbatterijen hebben in die zin veel voorspoed gebracht, ook in arme delen van Nederland zoals Noord-Brabant en Limburg.

De kippenmest die de kippen in de legbatterijen oprachten, werd ook weer optimaal ingezet op de zandgronden, waar weinig gewassen groeiden. Met de mest van de dieren namen de opbrengsten van de gewassen ook weer toe. Armoede op de arme zandgronden is mede dankzij intensieve veehouderij geschiedenis geworden”, wijst Zanders op de economische voordelen die de pluimveesector in gang heeft gezet. „In de jaren zestig en zeventig werd vlees eten als eis gezien, dat was het teken van economische vooruitgang. De babyboomers hebben het mogelijk gemaakt dat we voor weinig kosten goed kunnen eten.”

”
Nadenken over de toekomst is essentieel

In de loop van de twintigste eeuw nam de maatschappijkritiek echter ook toe. Zanders constateert een tegenovergestelde tendens ten opzichte van de intensieve veehouderij. „In onze sector is efficiënt geproduceerd eten tot kunst verheven, terwijl de maatschappij al heel lang kritisch is en vraagt om duurzaam voedsel met oog voor dierenwelzijn. In die spiegel moeten we durven kijken.” De

lector Gezonde Pluimveehouderij merkt dat “mensen in de regio” nog relatief veel vlees eten. „Maar de trends die van belang zijn voor de pluimveesector zijn overduidelijk: we eten minder vlees, willen gezonder en verser eten en graag meer aandacht voor duurzaamheid. Dierenwelzijn staat steeds hoger in het vaandel.” De cijfers liegen dan ook niet: „Ik houd van een stukje vlees, maar Nederland telt inmiddels 800.000 vegetariërs. Daarnaast is volgens Stichting Natuur & Milieu 86 procent van de mensen flexitariër, waarvan ruim een derde dit bewust is. Die cijfers liegen niet, maar de vraag is of de sector hier wat mee doet.” Volgens Zanders zijn veiliger voedsel, een betere behandeling van dieren en mindere belasting van milieu en natuur de wensen van de samenleving. „Landbouw is van groot belang voor Nederland, maar op onze eigen markt hebben we alleen bestaansrecht als er versneld duurzamer wordt gewerkt.”

GRENZEN BEREIKT Zanders vindt het belangrijk dat die signalen opgepakt en vertaald worden naar de voedselketen. „Nadenken over de toekomst is essentieel. Kunnen we nog goedkoper produceren met grote stallen en honderduizenden kippen? Voor veel pluimveehouders is dat de uitdaging. Maar ik denk dat dat de verkeerde vraag is. De race naar efficiënter produceren is misschien logisch, maar de grenzen zijn zo

goed als bereikt. We moeten met vernieuwende concepten andere waardenstromen inzichtelijk maken.” De vergelijking met de textielindustrie wordt door Zanders gemaakt: „In Twente konden de textielabrikanten de ‘race to the bottom’ niet meer aan, de arbeidskrachten waren elders in de wereld goedkoper. Het gevaar is dat we met de pluimveesector ook in die valkuil stappen en de slag op de wereldmarkt missen. Dan houden we als sector helemaal niets over. Ik ben er juist voorstander van om je als land te onderscheiden. Duurzaam produceren is een manier om gidsland te blijven.” Zanders stelt dat hij als lector de taak heeft om een spiegel voor te houden. „Wakker Dier, de Dierenbescherming, De Partij voor de Dieren; we hebben al snel de neiging om hun acties te bagatelliseren en af te schilderen als waanzin, maar ik denk dat het van belang is om hun geluiden uiterst serieus te nemen en die te vertalen naar de sector. Ik weet dat het geen populaire boodschap is, maar zij geven mede de maatschappelijke richting aan.”

NAUWELIJKS INSTROOM Zanders merkt dat het ook van invloed is op CAH Vilentum, waar hij als lector aan verbonden is. „Ik geloof dat we op dit moment in totaal vijftien studenten hebben die zich oriënteren op de pluimveesector, terwijl de bedrijven snakken naar nieuwe medewerkers. Om die reden ga

ik mij de komende jaren bezig houden met de ontwikkeling van een nieuwe leerlijn pluimvee, juist in samenwerking met bedrijven. Want in Barneveld en omstreken en de wereldwijde pluimveesector kennen we Moba, De Heus Veevoerders en Jansen Poultry wel, maar de eerstejaarsstudenten landbouw- en voedingsindustrie weten helemaal niet wat deze bedrijven doen. Pluimvee is niet sexy. Juist door de bedrijven actiever te betrekken, willen we die interesse aanwakkeren.” Verder wil Zanders werken in het kader van strategisch ondernemerschap werken aan vernieuwende concepten en gericht onderzoek doen naar alternatieve eiwitbronnen. „Voor goede voeding en de dierlijke eitwitten in de veehouderij is onder meer de soja-teelt erg belangrijk. Hoe ethisch is het om die belangrijke grondstoffen aan dieren te geven, terwijl er elders op de wereld mensen doodgaan van de honger? Die vraag moeten we ons stellen. We moeten nadenken over alternatieve eiwitbronnen zoals de kweek van insecten en algen. Ook met dat vraagstuk op het gebied van duurzaam produceren gaan we ons de komende jaren bezighouden.” Zanders bevestigt dat hij geregeld ‘een luis in de pels’ zal zijn. „Maar wel iemand die de verbinding zoekt, die nadenkt over de toekomst van de sector. Dat is het belangrijke, willen we over vijftien jaar nog steeds over pluimveebedrijven in Nederland beschikken.”

„Wakker Dier, de Dierenbescherming en De Partij voor de Dieren; we hebben al snel de neiging om hun acties te bagatelliseren en af te schilderen als waanzin”, stelt Ruud Zanders.

Paauw Media